

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 6 december 2012*

”Likabehandling i arbetslivet — Nationell lagstiftning — Ersättning som betalas ut till tjänstemän vid sjukdom — Direktiv 2000/78/EG — Artikel 3 — Tillämpningsområde — Begreppet ’lön’”

I de förenade målen C-124/11, C-125/11 och C-143/11,

angående beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Bundesverwaltungsgericht (Tyskland) av den 28 oktober 2010, som inkom till domstolen den 9 och den 24 mars 2011, i målen

Bundesrepublik Deutschland,

mot

Karen Dittrich (C-124/11),

Bundesrepublik Deutschland,

mot

Robert Klinke (C-125/11),

och

Jörg-Detlef Müller

mot

Bundesrepublik Deutschland (C-143/11),

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av K. Lenaerts, tillförordnad ordförande på tredje avdelningen, samt domarna E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz och D. Šváby (referent),

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malaček,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 3 maj 2012,

* Rättegångsspråk: tyska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- K. Dittrich, R. Klinke och J.-D. Müller, genom D. Siegfried, Rechtsanwalt,
  - Tysklands regering, genom M. Dohmen, i egenskap av ombud,
  - Europeiska kommissionen, genom J. Enegren och S. Grünheid, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 28 juni 2012 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Respektive begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, s. 16).
- 2 Respektive begäran har framställts i mål mellan statliga tjänstemän och Förbundsrepubliken Tyskland angående ersättning för deras partners sjukvårdskostnader eller angående Förbundsrepubliken Tysklands bekostande av dessa kostnader genom den ersättning som beviljas statliga tjänstemän vid sjukdom (nedan kallad den ifrågavarande ersättningen).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätten

- 3 Skäl 13 i direktiv 2000/78 har följande lydelse:

”Detta direktiv gäller inte system för social trygghet och socialt skydd vilkas förmåner inte jämföras med lön i den betydelse denna term ges vid tillämpningen av artikel 141 i EG-fördraget, och inte heller statliga utbetalningar som syftar till att ge tillträde till anställning eller fortsatt anställning.”

- 4 Artikel 1 i direktiv 2000/78 föreskriver följande:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning, för att principen om likabehandling skall kunna genomföras i medlemsstaterna.”

- 5 Artikel 2 i direktiv 2000/78 har följande lydelse:

”1. I detta direktiv avses med principen om likabehandling att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 1.

2. Enligt punkt 1 skall

- a) direkt diskriminering anses förekomma när en person på någon av de grunder som anges i artikel 1 behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation,

...”

6 I artikel 3 i direktiv 2000/78 definieras direktivets tillämpningsområde på följande sätt:

”1. Inom ramen för gemenskapens befogenheter skall detta direktiv tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som den privata sektorn, inklusive offentliga organ, i fråga om följande:

...

c) Anställnings- och arbetsvillkor, inklusive avskedande och löner.

...

3. Detta direktiv skall inte tillämpas på utbetalningar från offentliga system eller liknande, däribland offentliga system för social trygghet eller socialt skydd.

...”

Tysk rätt

Lagen om registrerat partnerskap

7 1 § stycke 1 i lagen om registrerat partnerskap (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft) av den 16 februari 2001, senast ändrad genom 7 § i lagen av den 6 juli 2009 (BGBl. I, s. 1696) (nedan kallad LPartG), har följande lydelse:

”Ett registrerat partnerskap ingås när två personer av samma kön personligen, och i bådars närvaro, inför en offentlig tjänsteman förklarar att de önskar ingå ett livslångt partnerskap. Sådana förklaringar kan inte villkoras eller avse en bestämd tid.”

8 I 5 § LPartG, med rubriken ”Skyldighet att betala underhåll till partnern”, föreskrivs följande:

”Registrerade partner är skyldiga att ömsesidigt bidra till ett skäligt underhåll. ...”

Nationella bestämmelser om den ersättning som beviljas statliga tjänstemän

9 Statliga tjänstemäns rätt till ersättning vid sjukdom, vård och barns födelse föreskrivs i den tyska lagen om statliga tjänstemän (Bundesbeamtengesetz) (nedan kallad BBG).

10 80 § BBG, i dess lydelse vid tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, hade följande lydelse:

”1) Ersättning ska beviljas

1. tjänstemän som har rätt till lön eller som tar ut föräldraledighet,

2. pensionärer med rätt till pension,

...

Ersättning beviljas också för kostnader som bärs av dels den berättigades maka, make eller partner, vars inkomst inte medger ekonomiskt oberoende, dels sådana minderåriga barn som ska beaktas inom ramen för det familjetillägg som betalas ut enligt den federala lagen om lön till tjänstemän (Bundesbesoldungsgesetz). ...

2) Som princip ersätts enbart kostnader som är nödvändiga eller ekonomiskt skäligena

1. vid sjukdom eller vård,

...

3. Ersättning beviljas i form av en ersättning av minst 50 procent av ersättningsberättigande kostnader. ...

4. Bundesministerium des Innern (inrikesministeriet) ska ... i lag fastställa detaljerna kring beviljandet av ersättning ...”

11 Före ikraftträdandet av den federala förordningen av den 13 februari 2009 om ersättning vid sjukdom, vård och barns födelse (Verordnung über Beihilfe in Krankheits-, Pflege- und Geburtsfällen (Bundesbeihilfeverordnung) (BGB1. I, s. 326) (nedan kallad BBhV), reglerades ersättningsvillkoren i sådana fall i allmänna förvaltningsföreskrifter om ersättning vid sjukdom, vård och barns födelse (Allgemeine Verwaltungsvorschrift für Beihilfen in Krankheits-, Pflege- und Geburtsfällen (Beihilfenvorschriften) (nedan kallade BhV).

12 BhV har upphävts, eftersom de gjorde intrång på det område som omfattas av lag, men de är fortfarande tillämpliga i fall som avser omständigheter före den 14 februari 2009, det datum då BBhV trädde i kraft. I enlighet med 3 § BhV omfattar den stödberättigades stödberättigade familjemedlemmar dennes maka eller make och minderårigt barn men inte den stödberättigades registrerade partner.

13 1 § BBhV har följande lydelse:

”Denna förordning reglerar beviljandet av ersättning i de fall som avses i lag. Ersättningen kompletterar det privata sjukförsäkringsskyddet som i regel ska finansieras genom den löpande lönen.”

14 2 § BBhV har följande lydelse:

”Ersättningsberättigade

1) Såvida inte annat följer av styckena 2–5, är den person stödberättigad som vid tidpunkten för prestationen

1. är tjänsteman,

2. uppbär offentlig tjänstepension, eller

3. är före detta tjänsteman.

2) Beviljandet av ersättning förutsätter vidare att det till den ersättningsberättigade är knutna rättigheter som tjänstemannalön, aspirantersättning, ålderspension, övergångsstöd, änkepension, änkemanspension, barnpension, underhåll ... eller övergångsersättning ... Rätten till ersättning påverkas inte av oavlönad ledighet enligt förordningen om särskild ledighet (Sonderurlaubsverordnung), under förutsättning att denna ledighet inte är längre än 1 månad.

...”

15 4 § BBhV, i vilken preciseras vilka anhöriga som kan beaktas, föreskriver följande:

”Den ersättningsberättigades maka, make eller registrerade partner ska beaktas om dennes sammanlagda inkomst ... inte överstiger 17 000 euro. ...”

16 46 § BBhV, med rubriken ”Beräkning av ersättningen”, har följande lydelse:

”1) Ersättningen betalas ut som en procentdel (beräknad sats) av de ersättningsberättigande kostnader som den ersättningsberättigade och dennes berättigade anhöriga har haft. ...

2) Såvida inget annat följer av stycke 3 ska den beräknade satsen utgöra

1. 50 procent för den stödberättigade,

2. 70 procent för dem som uppbär pension, med undantag för föräldralösa barn,

3. 70 procent för maka eller make, som ska beaktas, och

4. 80 procent för barn och föräldralösa barn, som ska beaktas.

3) Finns det två eller fler minderåriga barn som ska beaktas är den beräknade satsen 70 procent. ...”

17 Enligt 80 § stycke 1 tredje meningen BBG, som med retroaktiv verkan från den 1 januari 2009 har ändrats genom lag av den 14 november 2011 (BGBl. I, s. 2219), omfattar de stödberättigade anhöriga numera också registrerade partner. 4 § stycke 1 och 46 § stycke 2 punkt 3 BBhV har med retroaktiv verkan från den 14 februari 2009 också ändrats på motsvarande sätt.

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

18 Klagandena i målen C-124/11 och C-125/11, statliga tjänstemän, har begärt att Förbundsrepubliken Tyskland ska bevilja ersättning för vårdkostnader som deras respektive partner, i den mening som avses i LPartG, haft under december 2004 och november 2005. Förbundsrepubliken Tyskland har avslagit respektive begäran.

19 I domar av den 16 juni och den 26 maj 2009 biföll Verwaltungsgericht Berlin de överklaganden som lämnats in mot ovannämnda avslagsbeslut. Denna domstol slog fast att rätten till den ifrågavarande ersättningen visserligen inte följer av BhV, eftersom registrerade partner enligt denna förordning inte omfattas av de anhöriga som ska beaktas i detta avseende, men att denna rätt likväl följer av direktiv 2000/78.

20 Verwaltungsgericht Berlin fann nämligen att det med hänsyn till EU-domstolens praxis (dom av den 1 april 2008 i mål C-267/06, Maruko, REG 2008, s. I-1757) inte rådde några tvivel om att den ersättning som beviljas tjänstemän vid sjukdom skulle kunna kvalificeras som lön i den mening som avses i detta direktiv. I detta avseende påpekade Verwaltungsgericht att den ifrågavarande ersättningen enbart betalades ut på grundval av anställningen och inte som en förmån inom det allmänna offentliga systemet för social trygghet och socialt skydd, såsom bland annat följer av kopplingen mellan den ifrågavarande ersättningen och en skälig lön i förhållande till tjänst.

21 Klaganden i mål C-143/11, en pensionerad statlig tjänsteman, ansökte i juli 2006 om att hans partner skulle beaktas för den ifrågavarande ersättningen, en ansökan som motparten avslog.

- 22 Klagandens talan, i vilken han har yrkat fastställelse av att en registrerad partner ska behandlas som en make vad gäller den ifrågavarande ersättningen, ogillades i såväl första som andra instans. Appellationsdomstolen slog bland annat fast att direktiv 2000/78 inte åsidosatts, eftersom klaganden, för att hans partner ska beviljas den ifrågavarande ersättningen, inte befinner sig i en situation som kan likställas med situationen för en maka eller make.
- 23 I alla de tre nationella målen överklagade respektive tappande part till Bundesverwaltungsgericht.
- 24 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att klagandena i respektive nationella mål, i enlighet med BhV, inte kan göra gällande en rätt till den ifrågavarande ersättningen enbart på grund av att deras partner, till skillnad från en maka eller make, inte omfattas av de anhöriga som är berättigade till denna ersättning.
- 25 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att klagandena i de nationella målen skulle ha rätt till det begärda stödet för det fall att det omfattades av tillämpningsområdet för direktiv 2000/78. Enligt detta direktiv ska tjänstemän som lever i ett registrerat partnerskap behandlas på samma sätt som tjänstemän som lever i ett äktenskap, eftersom situationen, vad gäller den sökta förmånen – närmare bestämt den ersättning som beviljas tjänstemän vid sjukdom –, för två personer som lever i ett registrerat partnerskap kan jämföras med situationen för två personer som är gifta med varandra.
- 26 Den hänskjutande domstolen hyser emellertid tvivel om huruvida den ifrågavarande ersättningen ska betraktas som lön i den mening som avses i artikel 157 FEUF, och således i direktiv 2000/78, eller huruvida den ska betraktas som en förmån enligt det allmänna offentliga systemet för social trygghet och socialt skydd, eller liknande, som inte omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv.
- 27 I detta avseende har den hänskjutande domstolen påpekat de kriterier som EU-domstolen slagit fast med avseende på pensionssystem, för att skilja pensioner som betalas ut inom ramen för ett yrkesbaserat system från förmåner som finansieras av det allmänna offentliga systemet för social trygghet, inte är helt uppfyllda i förevarande fall. Den nationella domstolen anser dessutom att dessa kriterier inte gäller på sjukförsäkringsområdet.
- 28 Bundesverwaltungsgericht har mot denna bakgrund fattat beslut om att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Kan rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet tillämpas på nationella bestämmelser om beviljande av ersättning till tjänstemän vid sjukdom?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga, som är identisk i vart och ett av de nationella målen, för att få klarhet i huruvida en ersättning som betalas ut till tjänstemän vid sjukdom och som Bundesrepublik Deutschland beviljar i enlighet med lagen om statliga tjänstemän, omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2000/78.
- 30 Det framgår av artikel 3.1 c och 3.3 i direktiv 2000/78 att detta direktiv ska tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn, inklusive offentliga organ, i fråga om bland annat lönevillkor, och att det inte ska tillämpas på utbetalningar från offentliga system eller liknande, däribland offentliga system för social trygghet eller socialt skydd.

- 31 I likhet med vad domstolen har slagit fast ska tillämpningsområdet för direktiv 2000/78 mot bakgrund av artikel 3.1 c och 3.3 jämförd med skäl 13 i detta direktiv tolkas så, att det inte omfattar system för social trygghet och socialt skydd vilkas förmåner inte jämföras med lön, i den betydelse denna term ges vid tillämpningen av artikel 157 FEUF (domen i det ovannämnda målet Maruko, punkt 41, och dom av den 10 maj 2011 i mål C-147/08, Römer, REU 2011, s. I-3591, punkt 32).
- 32 Härav följer att artikel 3.3 i direktiv 2000/78 inte kan tolkas så, att en ekonomisk förmån som betalas ut till en tjänsteman vid sjukdom och som utgör lön i den mening som avses i artikel 157 FEUF, faller utanför nämnda direktivs tillämpningsområde (domen i det ovannämnda målet Römer, punkt 33).
- 33 Domstolen måste alltså fastställa huruvida en ekonomisk förmån som beviljas inom ramen för ett sådant sjukförsäkringssystem som det som föreskrivs för tyska statliga tjänstemän, kan likställas med lön i den mening som avses i artikel 157 FEUF.
- 34 I enlighet med artikel 157.2 FEUF ska begreppet "lön" förstås som den gängse grund- eller minimilönen samt alla övriga förmåner i form av kontanter eller naturaförmåner som arbetstagaren, direkt eller indirekt, får av arbetsgivaren på grund av anställningen.
- 35 Vad för det första gäller den materiella delen av lönen framgår det av domstolens praxis att begreppet lön i den mening som avses i artikel 157 FEUF ska ges en vid tolkning. Begreppet omfattar bland annat samtliga förmåner i form av kontanter eller naturaförmåner, aktuella eller framtida, som arbetstagaren, direkt eller indirekt, får av arbetsgivaren på grund av anställningen, vare sig det sker enligt anställningsavtal, enligt lag eller frivilligt (se dom av den 4 juni 1992 i mål C-360/90, Bötel, REG 1992, s. I-3589, svensk specialutgåva, s. I-127, punkt 12, och av den 9 februari 1999 i mål C-167/97, Seymour-Smith och Perez, REG 1999, s. I-623, punkt 29).
- 36 En sådan ekonomisk förmån som den ersättning som betalas ut till tyska statliga tjänstemän vid sjukdom, och enligt vilken 50–80 procent av tjänstemannens eller vissa av dennes anhörigas ersättningsberättigande vårdkostnader ersätts, omfattas alltså rent materiellt av begreppet "lön" i den mening som avses i artikel 157 FEUF.
- 37 För det andra ska det prövas huruvida den ifrågavarande ersättningen betalas ut till tjänstemannen på grund av dennes anställning. Det framgår nämligen av fast rättspraxis att det enda avgörande kriteriet för att bedöma huruvida en förmån omfattas av tillämpningsområdet för artikel 157 FEUF är att förmånen betalas ut till arbetstagaren på grund av dennes anställningsförhållande, och detta särskilt som kriteriet framgår av själva ordalydelsen i bestämmelsen (se, vad gäller ålderspension, domen i det ovannämnda målet Maruko, punkt 46 och där angiven rättspraxis).
- 38 De särskilda kriterier som domstolen antagit för att bedöma huruvida en pensionsförmån ska kvalificeras som lön i den mening som avses i artikel 157 FEUF, och i synnerhet de enligt vilka den ifrågavarande förmånen ska stå i direkt relation till antalet tjänsteår och beloppet ska beräknas på grundval av tjänstemannens senaste lön (se domen i det ovannämnda målet Maruko, punkt 48), saknar å sin sida relevans i förhållande till en sådan förmån som den i målet vid den nationella domstolen, vars avsikt inte är att ge den berörde tillgång till en innehållen inkomst efter det att anställningsförhållande upphört, utan att täcka vårdkostnader som uppkommit under eller efter denna anställning.
- 39 I likhet med vad generaladvokaten har gjort gällande i punkt 45 i sitt förslag till avgörande är det kausala krav som avses i punkt 37 ovan uppfyllt i förevarande fall. Det ifrågavarande stödet beviljas nämligen enbart nuvarande eller före detta tyska statliga tjänstemän, vilka på grund av sitt anställningsförhållande till staten utgör en särskild kategori av arbetstagare (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 november 2008 i mål C-46/07, kommissionen mot Italien, punkt 40 och där angiven rättspraxis). Nämnda ersättning verkar följaktligen oskiljaktigt knuten till personernas ställning som tyska statliga tjänstemän och beviljas enbart, i enlighet med 2 § stycke 2 BBhV, om det

till den berättigade betalas ut en lön eller motsvarande förmån. Sambandet mellan den ifrågavarande ersättningen och anställningsförhållandet framgår också av den omständigheten att nämnda ersättning, i enlighet med denna bestämmelse, inte beviljas en tjänsteman som har tagit ut oavlönad ledighet när denna ledighet är längre än en månad.

- 40 För det tredje framgår det av lydelsen i artikel 157 FEUF att en förmån som arbetstagaren erhåller på grund av anställningen enbart utgör lön, i den mening som avses i denna bestämmelse, om den betalats av arbetsgivaren själv.
- 41 I likhet med vad den hänskjutande domstolen har påpekat har den omständigheten, i målet vid den nationella domstolen, att den ifrågavarande ersättningen regleras i lag och inte kompletterar en social förmån som ska utgå i enlighet med en allmän tillämpningsbestämmelse, ingen inverkan på att en förmån som staten i egenskap av arbetsgivare betalar i enlighet med ett anställningsförhållande kvalificeras som lön (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 september 1994 i mål C-7/93, Beune, REG 1994, s. I-4471, punkterna 26–29 och 37, av den 29 november 2001 i mål C-366/99, Griesmar, REG 2001, s. I-9383, punkt 37, och av den 12 september 2002 i mål C-351/00, Niemi, REG 2002, s. I-7007, punkterna 41 och 42).
- 42 Det framgår nämligen av de uppgifter som klagandena i målet vid den nationella domstolen och Förbundsrepubliken Tyskland har lämnat in, som svar på en skriftlig fråga från domstolen, att det är staten i egenskap av arbetsgivare, och inte socialförsäkringskassan, som finansierar den ifrågavarande ersättningen såsom personalkostnad. Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida så verkligen är fallet.
- 43 Av det ovan anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande: Artikel 3.1 c och 3.3 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att en sådan ersättning som betalas ut till tjänstemän vid sjukdom och som beviljas tjänstemän i Förbundsrepubliken Tyskland i enlighet med lagen om statliga tjänstemän, omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv om ersättningen finansieras av staten i egenskap av offentlig arbetsgivare, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera.

Rättegångskostnader

- 44 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 3.1 c och 3.3 i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet ska tolkas så, att en sådan ersättning som betalas ut till tjänstemän vid sjukdom, och som beviljas tjänstemän i Förbundsrepubliken Tyskland i enlighet med lagen om statliga tjänstemän, omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv, om ersättningen finansieras av staten i egenskap av offentlig arbetsgivare, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera.

Underskrifter